

vetítette ki, s egy egész napon át ezen ábra mondani- és tennivalójáról folyt a tudományos eszmecsere. (1. ábra)

A méhen belüli s a megszületés utáni fejlődés meghatározója a család. Egy bizonyos életkor után jelentős a tágabb környezet – a kortársak, az iskola - befolyása a gyermekre, a serdülőre. De a közgondolkodás, társadalmi morál, vagyis a társadalmi környezet alakító szerepe alól senki sem mentes. Ebben különös szerepe lehet a divatnak, a szórakozóhelyek színvonalának, s nem utolsósorban a televíziónak.

A televízió és a videó a legtöbb otthon "lakója" lett hazánkban is. Hogy az új "családtag" "barát vagy ellenség", az rajtunk múlik. Tőlünk függ, hogy okosan élünk-e a technika ezen "csodájával", jól hasznosítjuk a tv nyújtotta lehetőségeket ..., vagy "rabjává" válunk, s átveszi a család napirendjének, életének az irányítását, annak számos nem kívánatos, káros következményével.

Természetesen a televízió adta lehetőségekkel nem élni, a televíziózást eleve és egészében elítélni ostobaság lenne. Hiszen: A televízió lehetőséget nyújt a világgal való kapcsolattartásra, információk átadására, más népek s kultúrák megismerésére, s különböző értékes művészeti, zenei, természeti, földrajzi műsorokkal érdekes és értékes szórakozást, művelődést biztosít. A technika legújabb fejlődése által az oktatás, továbbképzés, egyéni tanulás, kutatás-tudományos munka is korlátlan lehetőséget kapott. De jelentősek a veszélyei is, amelyeket ha nem ismerünk, amelyekre ha nem figyelünk, bekövetkezhetnek a televízió s videó igénytelen, válogatás nélküli és mértéktelen nézése következtében minden életkorban, de különösen gyermek- és serdülőkorban.

Az 1960-as évek politikai gyilkosságai (J. F. Kennedy, Martin Luther King), a véres faji üldözések, egyetemi tüntetések, iskolai brutalitások, a terjedő vandalizmus késztette az Egyesült Államok kormányát annak tisztázására, hogy van-e összefüggés a fenti események - vagyis az erőszak terjedése - és a tv egyes műsorai között.

Jelentős összeggel támogatott több tudományos munkát, hogy objektív s korrekt választ kapjon e kérdésre. A feltételezett összefüggést a Nielsen-jelentés bizonyítottnak tekintette. (Surgeon General Scientific Advisory Committee on Television and Growing up. The impact of television violence. Washington, D.C., US Government Printing Office 1972.)

Kanadában megduplázódott a halállal végződő erőszakos cselekmények száma. Dél-Afrikában 1974-ben, mikor bevezették a tv-adást, a gyilkosságok száma 2,7-ről 7,0-re emelkedett.

- Egy kanadai kisvárosban 45 másodikos gyermeknél 1973-ban két éven át dupla vakkísérlettel megfigyelték a fizikai agresszió gyakoriságának a változását. Azelőtt nem néztek tévét, csak a kísérlet kezdetétől: 2 év alatt a gyermekek agressziós magatartása 160 százalékkal emelkedett.
- Az FBI adatközlése szerint - az Egyesült Államokban - 1952 és 1972 között a súlyos bűncselekmények miatt letartóztatottak száma 1600 százalékkal emelkedett, ami nem kis részben a televízió ilyen adásainak tulajdonítható.
- Németországban a privát tv-adók bevezetése óta az agresszivitást, pornót vagy annak határát súroló filmek aránya hasonlóan alakult

A nézőszámért folytatott harcban az ún. közszolgálati adók is bizonyos mértékig kénytelenek a privát adókkal - esetleg jobb meggyőződésük ellenére - ily eszközökkel konkurálni. A tv-társaságok lesüllyeszti programszintjüket, hogy a nézők figyelmét lebilincseljék. Ezt leginkább erőszakot és szexuális jeleneteket töményen tartalmazó filmekkel érik el.

A Németországban fogható csatornák egyetlen hétvégén 800 erőszakos cselekedetet és 150 gyilkosságot sugároztak akkor, amikor a német gyermekek 20 százaléka heti negyven órát néz tévét!

Von Güntner Mann a tv lehetséges ártalmait négy pontban foglalta össze:

1. Az intenzív televíziós kínálat behatárolja a gyermek szabadságát. Kevesebb idő jut testi és lelki kikapcsolódásra: sportra, játékra, kreatív és zenei foglalkozásra, másokkal való törődésre. Izolációt jelent, a gyermek leszokik az olvasásról, beszűkül a beszédképessége.

2. A gyorsan változó programok túlzott kínálata miatt a gyermek nem tudja a kapott információt feldolgozni. A felnőtt programokban megnyilvánuló brutalitás a gyermekeknél motoros nyugtalanságot, a koncentrálóképesség csökkenését, alvászavart, az emancionális érzékenység elvesztését, agresszivitást vonhatja maga után.

3. A felnőttek világról egy hamis képet alakít ki a gyermek.

4. További gondot okoznak azok a hibás információk, melyeket a tv-reklámok közvetítenek. Az egészségre káros, magas szénhidrát-tartalmú szörpöket, csokoládékat, illetve alkoholos italokat propagálnak.

Másrészt a gyermekek fantáziáját izgató új és drága játékok, a serdülőket csábító újabb és újabb divatok, szépítőszerek megvétele, illetve meg nem vétele a szerény anyagi körülmények között élő családokban konfliktus forrása lehet.

Mann V. G.: Fernsehen und sein Einfluss auf unsere Kinder. Sozialpediatrie 9. 413-414. 1987

Az agresszivitás, a vandalizmus, a gyilkosságok száma s a bűnözés az utóbbi évtizedekben hazánkban is jelentős emelkedést mutat. Az erőszakos cselekmények egyre kegyetlenebbek s megdöbbentőek, melyek a múltban nem fordultak elő. Ugrásszerűen nőtt a fiatalok, sőt a 14 éven aluli elkövetők száma. A lakosság egyre nehezebben viseli el a közbiztonság romlását. A közelmúltban megjelent közvélemény-kutatás szerint - idézem - a lakosság fele retteg, hogy akár nyilvános helyen, utcán, akár otthonában részesévé válik valamilyen bűncselekménynek. A megkérdezettek 80 százaléka a jelen helyzetet a romló életkörülményeknek, a társadalmi erkölcs s a törvénytisztelet hanyatlásának, s 74 százalékban a televízióban és a moziban látható műsorokkal, a filmekben látható példák tulajdonítja. (Szonda Ipsos 1965)

Korunkban is aktualitása van Madách "Az ember tragédiája" VI. színéből Péter apostol monológjának:

"Széthullik a rend, senki sem parancsol,
S szót nem fogad,
A rablás, gyilkolás emelt fővel jár
a békés lakosok között.
Utána a halvány gond, rémület,
S égből-földről se részvét, sem segély."

A "Katarzis" kérdés első felvetője 1955-ben Fesbach volt. Ő azt a hipotézist állította fel, hogy a filmekben látott erőszak hatására a nézőben csökkenhet, vagy meg is szűnik az ellenséges, agresszív érzelmek. Eszerint az ilyen filmek nézése elősegítheti a nézők agressziószintjének csökkentését. Mások nem értettek egyet

ezzel a hipotézissel, Bandura és Comstock úgy találták, hogy a tévében látott erőszakos cselekmények növelik, illetve növelhetik a néző agresszivitását.

Goranson szerint:

- az agresszív jeleneteket tartalmazó műsorok hatására a néző maga is agresszívebbé válik;
- az ilyen filmek megtanítják a gyermekeket az agresszív viselkedés új formáira, melyre a gyermekek sokáig emlékeznek, és azokat alkalmazzák is;
- mások deszenzibilizálódnak, kisebb lesz az érzékenységük a tévében látott atrocitások iránt. Ez az érzéketlenség a valós élet produkálta tragédiákkal szemben is érvényesül, közömbössé válnak.

Schnabel G. H. ezen lehetőségek mellett felveti az

- „Inhibíciós tézist”, ami azon az alapon nyugszik, hogy az agressziótól való félelem marad meg a nézőben.
- Az „Emocionális tézis” szerint az intenzív televíziózás felelőssé tehető a szociális-társadalmi környezettel szemben érzett félelemkeltő hatásáért.

Az egész emberiséget érintő probléma fontosságát felismerve, az Európa Tanács 1989. III. 15-én egyezményt fogadott el az országhatárokat átlépő televíziózásról.

Az egyezmény 7. cikkelye szerint:

- Tiszteletben kell tartani az emberi méltóságot.
- Nem szabad, hogy indokolatlanul előtérbe helyezték az erőszakot, vagy fajgyűlöletet szítsanak.
- A műsorszolgáltatások olyan tételeit, melyek károsítják a gyermekek és serdülők fizikai, szellemi vagy erkölcsi fejlődését, nem szabad műsorra tűzni olyankor, amikor a vételi idejéből következően valószínű, hogy nézik őket.

II. János Pál pápa a vatikáni Médiabizottságban - 1995 márciusában - tartott beszédében hangsúlyozta, hogy a társadalom ellenérzése erősödik az olyan tv-műsorokkal, filmekkel és videó kazettákkal szemben, melyek aláássák az erkölcsöt és a kultúra értékeit.

A társadalomban, az életben, s nem utolsósorban a sajtóban, s főleg a televízióban a negatív példák és hatások sokkal erősebben jelentkeztek a pozitív,

nevelő értékű hatásoknál. A tömegkommunikációs médiumok többsége nem járul hozzá a harmonikusabb élet, az egészségesebb társadalom, a morális gazdaság, a tisztább közélet kialakításához, jelentősnek látszik a tőkének való kiszolgáltatottság. (Magyar Katolikus Püspöki Kar körlevele 1996.)

Az Amerikai Gyermekgyógyászati Akadémia ajánlásai:

1. Módszereket kell kidolgozni, hogy fokozzuk a gyermekorvosok és szülők oktatását a tv hatásáról.

2. A gyermekorvosok adjanak tanácsot a szülőknek, hogy kritikusan (!) korlátozzák a tv-nézést napi 1-2 órára.

3. A szülőket s a gyermekeket buzdítsák egyéb tevékenységre (olvasás, atletizálás, fizikai munka, hobbi).

4. A szülők vegyenek részt a program kiválasztásában. Nézzék együtt a tévét, s interpretálják, hogy mit látnak.

5. A gyermekorvosok ~ hassanak oda, hogy a tévében megszűnjenek az agresszivitásra készítő gyermekmesék s az alkoholizálást, felelőtlen szexualitást propagáló programok!

(American Academy of Pediatrics „Children, Adolescents and Television” Pediatrics 85. 1990.)

A továbbiakban a nemzetközi irodalom alapján összefoglalom a televízióban s videó kazettákon látható műsorok potenciális veszélyeit, melyek genetikai adottságtól, családi-iskolai példától és neveléstől, valamint életkortól függően különböző mértékben érvényesülnek.

I. Csábító rossz példák, hamis ideálok

Alkoholfogyasztás, dohányzás, szabados szexualitás, agresszivitás, bűnözés, drogfogyasztás.

II. A filmekben látható, reálisan el nem érhető életmód miatti elégedetlenség, kórosan és károsan fokozódó anyagiasság következtében.

A harmonikus családi életet-együttlétet veszélyeztető, az egészségre is ártalmas túlhajszolt munka.

III. Szorongást kiváltó híradók, filmek

Háborús események, terrorizmus áldozatainak, baleseteknek, bűntényeknek túlzottan naturalista bemutatása, akció-horror filmek.

IV. A televízió műsorához igazodó egyéni és családi „napirend”

Rendszertelenséghez, a feladatok elmulasztásához, a családi együttlétek, meghitt beszélgetések ritkulásához, megszűnéséhez, a családi kohézió fellazulásához vezet.

V. A tv (számítógép) előtt való rendszeres, tartós ülés-nézés

A gyermek természetes mozgásigényét, aktivitását, kreativitását veszélyezteti, passzivitásra szoktatja. A filmek nézése közben „kötelező” szótlanság mind a gyermekek, mind a felnőttek verbális elszegényedéséhez vezet.

VI. A tv és/vagy a számítógép képernyője előtt való tartós ülés testi fejlődésben való elmaradás oka lehet

- elmarad a szívnek, a vérkeringésnek az életben előforduló terhelésekre felkészítő edzettsége,
- a mozgáshiány miatt az izomzat egészséges fejlődése csökken (a katonai szolgálatra bevonultak 30 %-a alkalmatlan),
- a tartós, egy helyzetben való ülés fárasztó, ami hanyag tartáshoz vezet, a scoliosis romlását okozza,
- a szemnek a térbeli látását biztosító alkalmazkodási képessége s egyéb funkciói romlanak,
- a gyors fény-színváltozások s a nagy decibelű hang, a gyógyszeresen jól beállított epilepsziás gyermeknél rohamot válthat ki, de az egészségesek ideg- rendszerét is megviseli,
- a gyakran nagy decibellel hallgatott televízió és videó halláskárosodást okoz.

Az erőszaknak és vandalizmusnak a II. világháború után fokozódó terjedése és a televízió műsorai közötti összefüggést bizonyító vizsgálatok után, tovább bővült a televízió s a videó kazetták hatásával foglalkozó megfigyelések-kutatások témája. A jelentőségénél fogva legnagyobb érdeklődést kiváltó s tudományos igényességgel tisztázandó kérdés - mind a mai napig - az, hogy hogyan befolyásolja a családok életét, napirendjét, a családtagok közötti kapcsolatot, a családnak mint alapvető emberi élet- közösségnek a szerepét és jövőjét, vagyis a családnak összetartó-kohéziós erejét, s ezzel összefüggően a gyermekek-fiatalok testi, lelki, szellemi, erkölcsi fejlődését, életvitelét - a nap 24 órájában rendelkezésre álló műsorveteli lehetőség, s a korlátlan és ellenőrizhetetlen témaválasztás.

Marie Winn amerikai gyermekpszichológus több évtizedes tapasztalatát összefoglaló könyvének címe: A televízió és videó mint elektromos drog. Könyvének előszavában kifejti, hogy a televíziót a gyermek és a család szempontjából veszélyesebbnek tartja, mint a valódi drogokat. Ez utóbbiak drágák, beszerzésük veszélyes, árusításuk büntetendő cselekmény ..., s a szenvedélybetegeket a társadalom többsége elítéli. Ezzel szemben a tv olcsón, bárki számára hozzáférhető. A társadalom részéről elfogadott, igényelt s "szalonképes". A klinikai: megfigyelések, ez irányú tudományos vizsgálatok, de a mindennapos gyakorlat is azt mutatja, hogy a képernyőhöz való kötődés, az úgynevezett "dependencia" a kábítószer fogyasztó szenvedélybetegekhez hasonló. Ez különböző mértékben ugyan, de kisdedekre, gyermekekre, serdülőkre s felnőttekre egyaránt érvényes. (Winn M.: *The plug-in Drug. Television, Children, and the Family.* Penguin Books Ltd., New York, 1977 and 1985.) A változás "milyensége" és mértéke az egyes családoktól függ!

Marie Winn - harmincéves szakmai anyagára támaszkodó tapasztalata alapján – „ficta universitas”, hibás általánosítás nélkül, megdöbbentő erővel s meggyőzően mutatja be a televízió mágikus vonzóerejét, mellyel "befészkelte magát a családba, feldúlja annak normális rendjét. Elszakítja a családtagokat egymástól, megfosztva őket a családi együttlét, a közös munka és a közös szórakozás örömétől, a családi közösségben a szülőktől, nagyszülőktől otthon megszerezhető műveltség, speciális szaktudás, élettapasztalat lehetőségétől, ami elsősorban a gyermekek számára az ismeretek kincseshányója volt a múltban." Elvesztése nemcsak a család, a gyermekek, de az egész társadalom, a nemzet számára is felmérhetetlen

veszteség. A közös beszélgetések nyújtotta effajta "családi örökségek" átadásának csökkenését vagy teljes elmaradását hazánkban is érzékelhetjük; ez törvényszerűen bekövetkezett a "televíziós korszakkal". E "veszteségben" azonban nemcsak a televízió a „bűnös”. Ebben a modern élet tempója és stílusa, az urbanizáció, a fiatalságnak önállóságra, városba törekvése, a bérházi lakásoknak több generáció békés, problémamentes együttélésre való alkalmatlansága mind szerepet játszanak.

Hány olyan szülő van, akit egyáltalán nem érdekel: gyermekének van-e valami mondanivalója? Van-e kérdése? Nem fél-e, nem szorong-e valamitől vagy valakitől? És hány olyan szülő van, aki úgy érzi, "eleget tesz" szülői kötelességének, ha az iskolából hazatérő gyermekétől "hivatalból" megkérdezi: "Mi újság az iskolában?" Ennyit és nem többet. Iskolás gyermekektől tanultam meg, akik e kérdés felvetésére kórusban válaszoltak: "abszolúte semmi." Érdektelenség, fáradtság, sürgős otthoni munka miatt nincs idő többre? ... vagy azért, mert ahogy a család bármelyik tagja hazatér, belép a lakásba, azonnal bekapcsolja a televíziót? Akár nézik, akár nem, számos családban műsorzárásig szól a televízió.

Sok család hétvégi programját is a televízió műsora határozza meg. A szombati és vasárnap délelőtti és koradélutáni mesék, a hétköznapi tv-adásoknál sokszor sokkal érdekesebb, színesebb, gazdagabb választékú és értékesebb műsorai otthonmaradásra csábítják, a testet-lelket felüdítő közös családi kirándulásoktól, játékoktól, sportolástól elvonják a gyermekeket, fiatalokat s a felnőtteket is. Pedig éppen az ilyen felszabadult hangulatú közös családi kirándulások teremtik meg a minden családtag számára, de elsősorban a fiataloknak oly fontos meghitt családi együttlétet, amikor őszintén s bizalommal, "barátként" tárhatja fel édesanyjának és/vagy édesapjának problémáit, esetleg kényesebb kérdéseit is, amire hétköznapi nincs mód. Sokszor egy jól sikerült kirándulást is megrövidíti, a hazamenetelt sürgeti az egyik vagy másik családtag tv-műsorhoz való ragaszkodása. A kisgyermekek érzelmi életének, személyiségfejlődésének szempontjából kiemelkedő jelentősége van a szülők, testvérek, nagyszülők gyermekekkel való személyes foglalkozásának.

Nálunk is elterjedt gyakorlat, hogy a síró csecsemő-kisdéd, az unatkozó gyermek elhallgattatására, megfékezésére az elfáradt, elfoglalt vagy gyermekével játszani nem tudó édesanya bekapcsolja a televíziót ... és csend, „nyugalom” lesz a családban. Senkit ne tévesszen meg a televízió „szülőpótló”, ravasz,

„kábitószeres” hatása! A tv, mint „elektromos dajka” - a mai szóhasználat szerint „baby sitter”, vagyis a „gépi mese” - nem helyettesítheti a közvetlen, élő emberi kapcsolatot, az édesanyát, az apa, a nagyszülők vagy a nagyobb testvérek érzelmi melegségét, testi közelségét, biztonságérzetet adó testi közelségét. Sokaknak eszébe sem jut, később sem gondolnak rá, hogy a családhoz való kötődés alakulásában idősebb korban milyen kiszámíthatatlan következménnyel járhat a televízió rendszeres és tartós „gyermekmegőrző” szórakoztató felhasználása.

- A televízió filmjeiben a házasságon kívül váltott kapcsolatokra, könnyelmű életre, promiszkuitásra, a válásokra is bőven kapnak példát a fiatalok.

- Kevés a boldog, kiegyensúlyozott házasságban folyó, boldog gyermekkort bemutató szórakoztató játékfilm, lényegesen több a családok életét negatívan, a gyermek s fiatalok számára riasztóan ábrázoló és a családoktól elidegenítő film.

- A bántalmazott gyermekek világszerte, így hazánkban is egyre növekvő száma szoros összefüggésben áll a televízióban látható, durvaságot és agresszivitást sugárzó híradókban, és játékfilmekben látottakkal.

- A televízióban látható luxuséletmód - csodálatos villák, autók, utazások, könnyű vagy csak annak látszó életmód - sokakat tesz elégedetlenné.

A vágyak, elképzelések megvalósítása érdekében a szülők különmunkát vállalnak, szombaton és vasárnap is dolgoznak. Kevesebb idő jut a gyermekkel való együttlétre s pihenésre. Az „önpusztító” életmód fizikai-idegrendszeri kimerültséghez vezethet. A remélt eredmények elmaradása fokozza a szülők és - kisugározva a gyermekekre - az egész család feszültségét.

Kopp Mária-Skrabski Árpád kutatásai egyértelműen igazolták, hogy az érzelmi funkciózavarok, a szorongás, a depresszió jelentős kockázati tényező a magas vérnyomás, infarktus kialakulása és lefolyása szempontjából. Nem véletlen, hogy Magyarországon háromszor annyian halnak meg fiatal férfiak szív- és érrendszeri betegségben, mint az európai átlag. (Kopp Mária-Skrabski Árpád: Magyar Lelkiállapot; Végeken Kiadó 1995)

A televízió és a gyermek

Marie Winn, idézett könyvének előszavában, felteszi a kérdést: Vajon milyen hatással van a még fejlődésben levő, óvodáskorú gyermekek szervezetére, aki

ébredésüknek - a legóvatosabb becslések szerint is - több mint egyharmadát televíziózással töltik, ha a televízió műsoraiban látott élményeknek tesszük ki őket?

- Hogyan befolyásolja a televíziós élmény a gyermek nyelvi s beszédfejlődését?
- Mi a hatása a képzelőerő, az alkotókészség alakulására, a gyermek érzelmi életére, személyiségfejlődésére?
- Módosul-e a televízió irrealitásának kitett gyermek valóságérzete?
- Hogyan hat a televízióhoz kötődés a gyermek kapcsolatteremtő készségére és képességére?
- Hogyan változik meg a szülők nevelési stílusa a tv jelenléte következtében?
- Hogyan változik meg a családi közösség időbeosztása, a családtagok kapcsolata, a család megtartó ereje?

Folytathatjuk tovább a kérdéseket:

- Hogyan befolyásolja az iskoláskorú gyermekek magatartását, iskolai teljesítményét, koncentrációképességét, érdeklődését s annak irányát, testi fejlődését, egészségét?

Vetró Ágnes-Csapó Ágnes: "A televízió és a gyermek" című tanulmányából idézem: „A gyermekkorban alapvetően jellemző a kritikátlan utánzás, más emberek cselekedeteinek, magatartásának a másolása. A minta tehát ott »lapuk« az agresszív műsorokat néző gyermekekben, szinte ugrásra készen.” (Egyes mesefilmek, Superman, Rambo, akciófilmekben: ütés, rúgás, lefogás, üldözés, fojtogatás, vandalizmus, rombolás, üvöltés, személyek elleni szóbeli s fizikai támadás.). „A serdülőkorban különös erővel vetődik fel az eszmény problémája; az ifjúság eszményképet keres, ami elbűvöli, melyet magatartásával, minden tétével igyekszik követni.”. Ehhez a televízióban „kiváló” azonosulású igényt kiváltó rossz példát kaphatnak. (Vetró Ágnes-Csapó Ágnes: A televízió és a gyermek; Animula Egyesület Bp. 1991)

Nagy Andor a pedagógus szemével így látja: „A fáradt, nyugtalan, levert, ingerült gyermekkel a legkiválóbb pedagógus sem boldogul, ez pedig növeli a konfliktust, hiszen sok esetben figyelme a gyermek, de nem képes rá. Mindezzel nehezebbé válik az új anyag megértése, megtanulása, a gyermek lemarad társaitól,

s ez a tény újabb izgalmakat, idegességet, a szülőkkel, tanárokkal való szembekerülést eredményezhet.”

Hazánkban az elmúlt évtizedekben eltorzult pedagógiai, pszichológiai, szociológiai elmélet, elképzelés kapott széles körű publikációs lehetőséget, melynek kóros és káros hatásai, kinövésai az életben rövidesen érezhetővé váltak. A szabadságot, a rendszert és a rendet családi és iskolai nevelésben, életvezetésben, az emberi kapcsolattartásban, életcélokban, munkakészségben egyre inkább és egyre szélesebb körben felváltotta a rosszul értelmezett „önmegvalósítás” szülte szabadosság, célnélküliség, közömbösség, a társadalom egészségét veszélyeztető szokások és közérzetét veszélyeztető „társadalmi beilleszkedési zavar” terjedése. Modernsége törekedve, annak álarcában az irodalomban is helyt kapott a közönségesség, és „szalonképessé vált” a trágár beszéd egyes színházi darabokban is, ami tovább rontotta a közízlést. A televízióban fő műsoridőben sugárzott filmek alkoholizmusra, dohányzásra, könnyű életmódra, ösztönös, felelőtlen szexuális szabadosságra, agresszivitásra s végső fokon bűnözésre adnak készítményt, éretlen, otthon kellő erkölcsi alapot nem kapó rétegeknél. A homo sapiens fogalmát, a „kiművelt emberfő” célkitűzését véglegesen megcsúfolja szórakoztató iparunk. Tánczenekaraink - megjelenésükkel, öltözködésükkel, decerebrált, narkomániás állapotra utaló magatartásukkal - arra adnak készítményt és példát. Az igazi és értékes pol-beat-et a tánczene szövegeiben felváltotta a primitív ízléstelenség, az örök emberi értékek tagadása, azok gúnyolása.

Vetró Ágnes több munkájában hívja fel a figyelmet arra, s konkrét vizsgálatokkal bizonyítja, hogy hazánkban emelkedik a gyermekkori-serdülőkori depressziók száma és súlyossága. Ennek oka, többek között, az életkoruk szempontjából nem nekik való tévé- és videóműsorok ellenőrizetlen nézése.

Saját beteganyagunkból ismertetnék két esetet, ennek alátámasztására.

Egy édesanyától az alábbi levelet kaptam:

„Tisztelt Professzor Úr!

4 éves kisfiam értelmes, kiegyensúlyozott, egészséges gyermek. 2 éves kora óta egyedül is kiment a konyhába vagy a WC-re, még éjjel is - nem félt. Az elmúlt hétvégén látta a tévé délelőtti gyermekműsorában a mocsári szörnyet. A mesefilm címe talán ez volt: A kráter-tó titka.”

Nem ritka az alább ismertetett szituáció sem: „9 éves, igen jól tanuló kislánynál a jómódú, anyagi boldogulást hajszoló, gyermeküket elhanyagoló szülők csak akkor figyeltek fel a gyermek változására, mikor indokolatlan hangulatváltozások, kényszeres, bizarr viselkedés jelentkezett a gyermeknél. Az organikus betegségek, epilepsziás, pszichomotoros rosszüllétek kizárása után, többszörös elbeszélgetés, és bizalom megnyerése után derült ki a videózás kóroki szerepe. 15 éves bátyja és annak barátnői segítségével korlátlanul hozzájutott horrorfilmekhez, egy hónap alatt 16 filmet nézett meg ... nem egyet többször is gyakran félelmében a fotel mögé bújva leste a képernyőt.”

Richard Harrington, a manchesteri egyetem gyermekpszichiátriai professzora szerint a gyermekek ki vannak téve a tévé és a médiumok mindenfajta hatásának. A családi beszélgetések, együttlétek háttérbe szorúlnak, mert a tévé állandóan üzemben áll. A depresszió a gyermekeknél sokkal gyakrabban fordul elő, mint hiszik. Az öngyilkosságok száma jelentősen megnőtt, amiért a „televíziós kultúrát” okolják. Sok gyermek alig beszél már szüleivel. Nem beszélnek a félelmeikről, nyugtalanságuk halmozódik, boldogtalannak érzik magukat.

Hány órát ülnek a képernyő előtt a gyermekek?

A megadott átlagértékekben szerepelnek olyan családok, illetve gyermekek, ahol hetenként, csak egy-két nap kapcsolták be a készüléket, megválogatva a számukra érdekes és értékes műsorokat ..., ezzel szemben voltak napi 4-6, sőt 8 óra nézettségről beszámoló közlések.

Néhány tájékoztató adat: Dietz WH. és Strassburg közleményükben arról számolnak be, hogy az USA-ban, az alvást kivéve, a gyermekek minden tevékenységüknél többet áldoznak a tévézésre. Életkortól függően napi 3-5, heti 30 órát néznek televíziót.

Egy kanadai 1988-as adat szerint a gyermekek heti 16, vagyis napi átlagot tekintve 2 1/2 órát televízióznak, de ez azt jelenti, hogy napi 1 órától 8-10 órát néző gyermekek is vannak.

1988-as közlés szerint Tokióban heti 28 óra a tévézés átlaga.

De van olyan japán közlemény, mely szerint a televíziós kapcsolat már nagyon korán, már az első évben kialakul. A 3 évesek szinte egész nap nézik a tévéműsorokat vagy a videókazettákat. (Cit. M. Winn)

Az 1983-as Nielsen-jelentés szerint a 2-5 éves gyermekek heti átlagát 30, a 6-11 évesek heti tévénézését 25 órában adja meg. Más felmérések ezt a számot még magasabbra becsülik. Megdöbbentő Brown JD. 2056 serdülőre vonatkozó anyagában: 1990-ben a 14 éves fehér lányok iskolai napokon átlag 5,5 órájától a 13 éves fekete fiúk naponta 8 órát is meghaladó televíziónézését találta.

- Ami az életkort illeti: legtöbbet nézik a televíziót az óvodások, kisiskolások. Átmeneti csökkenés után serdülőkorban ismét növekszik, majd középiskolás korban ismét csökken a televízióval szembeni igény.
- A szociális és műveltségi helyzete a gyermekeknek és felnőtteknek nem mutat általános érvényű különbséget a televízió-videó használatában.
- A magasabb iskolai végzettségű családokban szabályozott - az esetek többségében - a gyermekek tévénézése. Kevesebbet és válogatással nézik a televízió műsorait.
- A családi környezet milyensége fontosabb meghatározónak bizonyul, mint a készülékek száma és minősége a „háztartásban”.
- Ha a vizsgálnál idősebb gyermek van a családban, az csökkenti, a kisebb gyermek növeli a tévénézés idejét.
- Meghatározó az édesanya foglalkoztatottsága, egyéb elfoglaltsága, és nem utolsósorban az anya gyermekéhez kötődése, érzelmi viszonya.
- Az egyedülálló anyák, mint gyermeküket lekötő-szórakoztató eszközre fokozottan támaszkodnak a televízióra.
- Az apa nélküli családokban kevésbé valószínű a tévénézés tartalmi megszorítása. Az apa nélküli serdülők több időt töltenek a televízióval és videókazettákkal.

Milyen műsorokat néznek a gyermekek, a fiatalok?

Életkortól függően eltérő az egyes korosztályok által legszívesebben választott s nézett műsor. Az óvodáskorúak és kisiskolások elsősorban a mesét, a

természeti filmeket nézik és értik is meg, de azonkívül „mindent” néznek, ameddig a televízió szól, illetve ameddig a szülők megengedik, vagy ők elálmosodnak. 8-10 éves kor után a felnőttekig bezárólag az akciófilmek, krimik, kalandfilmek, vagyis amelyek izgalmat-feszültséget okoznak. Ezek mellett azonban a legnagyobb nézettséggel a folytatásos és szórakoztató filmek kötik le a legtöbb néző figyelmét. Serdülőkorral egyre nagyobb az érdeklődés a szexuális témák, zenei műsorok, a sportközvetítések iránt. A fiatalok, középiskolások megoszlanak a mindent nézők és a válogatással igényes műsort választók között. Ezen általános érvényűnek tekinthető gyakorlat mellett kevés a konkrét felmérés.

Az Amerikai Gyermekgyógyász Akadémia külön közleményben foglalkozik - számos más, e kérdéssel foglalkozó szerzővel egyetértve - a „zenés videóklippek” kérdésével, azoknak kártékony szerepével. "A zenés videóklippek" 75%-a szexuálisan szuggesztívanyagot tartalmaz. 56%-ban tartalmaz erőszakot, melynek elsősorban a nők esnek áldozatul. A szexualitásra ösztönző filmeknek mindössze 7%-a hívja fel a figyelmet a korszerű védekezésre, módjaira és a szexuális kapcsolat felelősségére.

A Walt Disney-mesék a múltban a gyermekek számára érthetőek, jól követhetőek, feldolgozhatóak, esztétikailag és tartalmilag is kedvesek és szépek voltak. Sajnálatos, hogy – „modernsége”, nem szerencsés „korszerűsége” törekedve - a mosolyt, örömet, mondanivalót, tanulságot adó meséket felváltották a gyors képváltások, üvöltés, értelmetlen kapkodás, üldözés, kínzás, torz szörnyalakok megjelenítése, s a gyermekek számára meg nem érthető, agresszivitás, vandalizmus utánzására készítő rossz „példák”.

A mese személyiségformáló hatására Sugárné Kádár Júlia már 1977-ben rámutatott.

Vetró Ágnes-Csapó Ágnes tanulmányában olvashatjuk: „Hatásaik szempontjából fontos különbséget tenni a horror- és a krimifilmek között. A kalandfilmek egy harmadik kategóriába tartoznak”, és ismét más az akciófilmek hatása.

- A kalandfilmekben a jó és a rossz élesen elkülönül. Az erőszakos cselekmények többnyire nyílt, szemtől szemben állás, párharc formájában történnek. A pozitív hőst bátorsága, ügyessége és becsületessége, a jó ügy mellett vagy személy védelmében való kiállása vonzóvá teszi. Mindezen tulajdonságok és a

meseszövés meghatározzák, szinte előre jelzik a feszültséget feloldó befejezést. Lényegében a western filmek is ehhez hasonló felépítésűek és hangulatúak, de mindkét stílus távol esik mai mindennapi valós életünktől.

- A krimi más kategória. Rendszerint olyan eseményeket dolgoz fel, amely napjainkban és saját környezetükben is bármikor előfordulhatnak, s ezért sokkal közvetlenebbül átérezzük. A történet végéig nyitott kérdés marad, hogy ki a bűnös, ki a gonosztevő gyilkos, s ki a vétkes szereplő. Az események s a módszerek gondolatokat ébresztenek, módszereket mutatnak be, hogy hogyan lehet zsarolással, bankrablással, egyszerű erőszakos, akár gyilkossággal járó „útonállással”, kifosztással pénzt szerezni ..., hogyan lehet a törvényt kijátszani, a hatóságokat megtéveszteni. Ezek a filmek egyes fiatalokat arra készíthetnek, hogy tegyék próbára ügyességüket, s gyakorolják az erőszakot. Másoknál éppen ellenkező érzést támasztanak a bűnügyi filmek. Kiszolgáltatottságérzést, szorongást váltanak ki a látottak.

- A horror lényege a „szorongás”, az „iszonyatkeltés”. Ezek a filmek szünet nélkül feszült állapotban tartják a nézőt. A sorozatosan bekövetkező tragikus-véres események, kóros személyiségek, rémek s gonoszok végzettszerű megjelenése nem ad, nem enged egy percre sem feloldódást. A gyermek, de nem kevés felnőtt is, karaktertől függően, napokra-hetekre elveszítheti nyugalmát, az álmában is visszavisszatérő szörnyűségek miatt. Nem ritkán pszichiátriai kezelésre szorulnak a sok horrorfilmet néző, gyengébb idegrendszerű érzékenyebb gyermekek. Az akciófilmek tartalmazzák a legtöbb, mai életünkben előforduló, visszatartó élményt! Agresszivitásra, könyörtelen, emberi érzés nélküli, értelmetlen, és sokszor egyesek és csoportok közötti, ok és cél nélküli leszámolásra adnak példát. Nélkülözik a kalandfilmek harcaiban megnyilvánuló „lovagias” magatartást. Az akciófilmek a tisztességeseknél és a gyengéknél szorongást-félelmet váltanak ki ... Az agresszivitásra készek és hajlamosak számára pedig szinte módszeres „továbbképzést”, ötleteket adnak.

Saját kórházi eseteink készítették arra, hogy reális képet kapjak gyermekeink és a fiatalok tévé-nézési szokásáról. Megyénkben 8 középiskolában és 6 általános iskolában - különböző nagyságú és jellegű településeken - reprezentatív értékű vizsgálatot végeztem. Két táblázaton az iskolai napokon, illetve az iskolaszüneti napokon tévé-nézéssel töltött órák számát mutatom be. Megállapítható, hogy

gyermekeink és fiataljain napi tévé-nézése jelentősen meghaladja az Amerikai Gyermekgyógyászati Akadémia által javasolt - az egészségre még nem káros - képernyő előtt töltött órák számát.

Érdekelt, és sokat is mondott, arra a kérdésre adott válasz, hogy mit néznek legszívesebben és leggyakrabban gyermekeink.

Válaszaikat, tartalmi „értékük” szerint, önkényesen 4 csoportra osztottam:

- pozitívan értékelendő
- pozitívan értékelhető
- kérdőjeles értékű
- nem ajánlott

4 táblázaton százalékos megosztásban a „nézettséget” láthatjuk.

(Velkey László: Adatok a televízió-videó nézés hazai gyakorlatának és hatásának a megismeréséhez; Gyermekgyógyászat 47. 5. 1996 242-252)

(Velkey László: A válogatás nélküli, igénytelen és mértékletlen televízió-videó nézés testi-lelki-szellemi károsító hatása; Gyermekgyógyászat 47. 5. 1996 253-265)

Elgondolkoztató, figyelmeztető a különböző körülmények között élő, különböző iskolázottságú gyermekek és fiatalok tévé-videó-használatának igénytelensége.

Figyelmeztető Berzsenyi Dániel „A magyarokhoz” művéből:

„Most lassú méreg, lassú halál emészt.
Nézd, a kevély tölgy, melyet az éjszaki
szélvész le nem dönt, benne termő férgek erős gyökerit megőrlik,
s egy gyenge széltől földre teríttetik.
Így minden ország támasza, talpköve
a tiszta erkölcs, mely ha megvész,
Róma ledől, s rabigába görbed.”

Technikai eszközökkel ellátottság

Családban hány tévékészülék van	Gimnázium (1525)		Általános iskola (703)		Összesen (2228)	
0	4				4	
1	336	22 %	202	29 %	538	24 %
2	804	47 %	376	53 %	1180	54 %
3	341	24 %	115	16 %	456	20 %
4	40	7 %	10	2 %	50	22 %
Hányan néznek műholdas adást	904	59 %	411	58 %	1315	59 %
Hány családban van videó	1020	67 %	448	64 %	1468	66 %
Hány családban van számítógép	669	44 %	276	39 %	945	42 %

Tévé- és videónézettség 1995-ben

Hány órát néznek munkanapokon	8 középiskola átlaga (1525)		6 általános iskola átlaga (703)	
0	7 %		2 %	
1	48 %		15 %	
2	26 %		24 %	
3	19 %		29 %	
4	10 %		16 %	
5	39 %	5 %	59%	7 %
6	5 %		7 %	

Tévé- és videónézettség 1995-ben

Hány órát néznek iskolaszüneti napokon	8 középiskola átlaga (1525)	6 általános iskola átlaga (703)
1	4 %	5 %
2	10 %	7 %
3	19 %	16 %
4	19 %	18 %
5	67 % 18 %	72 % 21 %
6	30 %	33 %

Nézettségi vizsgálat I. pozitívan értékelendő

Téma	Középiskolák (1525)	Általános iskolák (703)
Történelem	31 %	22 %
Földrajz	22 %	20 %
Tudományos	31 %	26 %
Természeti	47 %	47 %
Irodalom	8 %	7 %
Színház	19 %	9 %
Nyelvoktatás	10 %	12 %

Nézettségi vizsgálat II. pozitívan értékelendő

Téma	Középiskolák (1525)	Általános iskolák (703)
Sport	43 %	30 %
Híradó	33 %	14 %
Politika	13 %	
Gazdasági témák	11 %	
Műszaki témák	6 %	14 %
Vallási témák	5 %	5 %
Művészeti témák	10 %	1 %
Klasszikus zene	5 %	5 %

Nézettségi vizsgálat III. kérdőjeles értékű

Téma	Középiskolák (1525)	Általános iskolák (703)
Szórakoztató	55 %	83 %
Vetélkedő	37 %	48 %
Kaland	43 %	75 %
Ifjúsági	8 %	33 %
Romantikus	48 %	26 %
Mese	44 %	39 %
Tánczene	10 %	17 %

Nézettségi vizsgálat IV. nem ajánlott

Téma	Középiskolák (1525)	Általános iskolák (703)
Sci-fi	39 %	37 %
Krimi	51 %	42 %
Akció	54 %	69 %
Horror	35 %	35 %
Porno	27 %	12 %
Nézés közben fél	16 %	18 %
Rosszul alszik, álmodik	10 %	19 %

Mi a teendő,

hogyan gyermekeinket megóvjuk a médiából rájuk leselkedő veszélyektől, s hogyan okosan éljenek a televízió nyújtotta lehetőségekkel? Nyugati országokban már igen számos próbálkozás történt, hogy újságírókkal, szülőknek szóló tájékoztatókkal, könyvekkel tegyék ismertté a televízió káros hatásait. Előadásokkal igyekeztek a szülőkkel megismertetni a gyermekek számára érdekes, értékes műsorok választékát. Az utánvizsgálatok azt mutatták, hogy a szülők értelmére, lelkiismeretére, szülői felelősségére irányuló programok sikertelennek bizonyultak. A szülőkre való direkt hatás - a gyermeke tévézési szokásainak a megváltoztatására - csaknem hiábavaló volt (Singer).

Ilyen tapasztalatok miatt Singer és Zuckermann 9-12 éves gyermekek számára televíziós oktatási programot dolgoztak ki. Céljuk az volt, hogy a gyermekek különbséget tudjanak tenni az értékes, a kommersz és a káros hatású műsorok között. Arra ösztönözték a gyermekeket, hogy igényesen válogassanak a tévéprogramok között. Felhívták a figyelmet a reklámok pszichológiai fogásaira, s az egészségre káros édességek, cigaretták, szeszes italok, magas cukortartalmú szörpök csábításával szembeni önmérsékletre. Megismertették a televízióban látható műsorok készítésének technikai megoldásával, s ezzel „leleplezték” z erőszakkal, gyilkosságokkal, vandalizmussal teli filmeknek az élet valóságától messze távol álló gyakoriságát.

Az USA számos államában s a nyugat-európai országokban - így a szomszédos Ausztriában is - az iskolai oktatásban helyt kapó „tantárgy”: A televízió és videó értelmes használata. Brandon szerint a helyes tévénézési szokásokra nevelésnek az egészséges életmódra való nevelésben olyan szerepének kellene lennie, mint a betegségek- kel szembeni védőoltásoknak, az autóban a biztonsági övnek, kerékpárnál a sisak viselésének, a forgalmat biztonságossá tevő közlekedési lámpáknak. Ehhez hasonló, „védelmet nyújtó” lépéseket kellene tenni a tévétársaságoknak is. Egyes kutatók arról számolnak be, hogy a televíziózás elhagyásakor - a dohányzás, alkohol, drogfogyasztás elhagyásakor ismert – „elvonási tünetek” jelentkeznek a családoknál. Hiányérzet, kitöltetlen szabad idő miatt nőtt a feszültség, megszorodott a gyermekek bántalmazása.

Példaként: érdekes és a meggyőzési munkában hasznos is lehet, ezért ismertetem részletesen E. Richard Stiehm egyetemi tanárnak és családjának esetét (történetét), amit orvosi szakmai lapban saját maga közölt.

Idézem: „Akarod-e, hogy gyermekeid »legjobb barátja« lefoglaljon 3-4 órát minden áldott nap, s megakadályozza őket, hogy részt vegyenek sporteseményekben, zongorázzanak, hogy ez ütközzön a házimunkával, és lehetetlenné tegye a jó könyvek elolvasását? Nos, én nem szeretném, ha 3 lányomnak ilyen jó barátja lenne. Sőt kemény kétségeim vannak afelől, hogy milyen a viszonya ennek a »barátnak« a szexhez, drogokhoz, erőszakhoz és az anyagiassághoz. Lányaim röviden elintézik az iskolai munkájukat, azért, hogy végignézzék a tévéprogramot. És nekem állandóan alkalmazkodni kellett az ő kívánságaikhoz, kérdéseikhez. »Miért ölik ezek az emberek egy- mást?« - »Miért nincs nekünk Mercédészünk és úszómedencénk?« - stb. Ezért aztán mikor lányom 10 és 12 éves lett, én azt mondtam: Elég, nincs többé tévé. Ezek után én lettem a legszigorúbb apa Santa Monicában. 1 hónappal később leányaim abbahagyták a duzzogást, és egyéb dolgokkal kezdtek foglalkozni. Javult az iskolai munkájuk, zongoráztak, olvastak, újra teniszezték, és - nem hinnéd - még Brahmsot is hallgattak. A szombatunk nem kezdődött egy 2 órás trükkfilmnézéssel. Az otthoni munkájuk elvégzése után labdáztak, teniszezték, és volt idejük még élő barátaikra is. És nekem nem kellett végignéznem a rajzfilmeket, ostobaságokat és gyakran az erőszakot. Ami harmadik lányunkat illeti - aki már nem a »tévé korszakunk idején« nőtt fel, ő már nem is hiányolta.”

Némi hátránya is van a »nem tévzésnek«. Először is: így a szülők sem nézhetik. Másodsor: tájékozatlannak tűnik az osztálytársak előtt, s ez nem használ a tekintélynek. Ezek a hátrányok összehasonlítva az előnyökkel jelentéktelenek. Tudom, korántsem várható s remélhető a családok többségénél a teljes »abstinentia«. De hinnünk kell az ilyen irányú nevelőmunka szükségességében, értelmében, s nem fáradhatunk bele az eredménytelenségek, kudarcok miatt. Nem mondhatunk le gyermekeink, fiataljaink testi-lelki-szellemi egészségéről, s ezzel nemzetmentő hivatásunkról.

Mit kell tennünk, hogy elkerüljük Berzsenyi látnoki figyelmeztetését? Kik felelősek gyermekeink jelenéért s jövőjéért?

A család jelent a gyermek számára

- biztonságot vagy bizonytalanságot
- védettséget vagy kiszolgáltatottságot
- harmóniát vagy diszharmóniát.

A család értékítéletet - világnézetet - életszemléletet ad. Megszabja a viszonyulást az emberhez, a közösséghez, a munkához. A család örömré, szeretetre önzetlenségre, önállóságra, munkaszeretetre, rendre, rendszerességre való készsége ad - vagy mindezeknek az ellenkezőjét.

Természetesen - s ezt nem lehet kellőképpen és elégszer hangsúlyozni - a család mellett meghatározó értékű a gyermekközösségek, az iskola szellemisége, a nevelni hivatott pedagógusok személyes példája, az értelmes, kreatív, becsületes életre való nevelés tudatos tanítása.

"Parentes obiurgatione digni sunt, qu nolunt liberos suos lege proficere." (Seneca) "Szidalomra méltók a szülők (pedagógusok etc.), akik nem akarják gyermekeiket szabályoknak alávetni." Hogy ezek a célkitűzések eredményesek legyenek, lehessenek:

Szülőknek, nevelőknek, pszichológusoknak, orvosoknak, védőnőknek ismerni kell, és bizonyos határokig tisztelni kell a rájuk bízott gyermekek személyiségét, individuális testi-lelki-szellemi adottságait. Ne öncélúan szeressük gyermekeinket! A rosszul értelmezett - úgynevezett liberális - nevelés - vulgáris felfogású - „mindent szabad” - alkalmazása már napjainkban is észlelhető, beláthatatlan következményekkel jár, nem a gyermek érdekét szolgálja. A tehetség

és szorgalom nélküli, passzív-semmittevő, manapság ugyancsak rosszul értelmezett, divatos „önmegvalósítás” nem viszi előre sem az egyén, sem a társadalom fejlődését, sorsának jobb irányba való alakulását. Vigyázzunk gyermekeink objektív értékelésére, s tanítsuk meg őket is reális önértékelésre. Milyen szépen fogalmazza meg Sütő András egyik drámájában a nevelési elvekben eltérő, különböző felfogásokat feloldó utat és módot:

"Legyen szabad az, ami megkülönböztet!

De az árnyalatok szabadsága

Nem lehet a »szabadság« perzsavására."

Mit segíthet a magyar televízió?

1. Öröndetes javulás észlelhető az esti mesék összeállításában: ezek megnyugtatóak, szépek, kedvesek, és a gyermekek pihentető alvását eredményezik. (Népmesék, Egból pottyant, stb.) Jó lenne, ha ez a tendencia nemcsak az esti mesékre korlátozódna.
2. A műsorszerkesztők az eddiginél kritikusabban, nagyobb felelősségérzéssel válogassák meg a délutáni és főműsoridőben sugárzott műsorokat.
3. Adjon a Magyar Televízió olyan színvonalas-értékes, szórakoztató, vonzó filmeket, melyek elvonják a gyermekeket és fiatalokat a káros hatású műholdvételi műsor és videó nézéstől.
4. Sajnálatos, hogy a játékfilmekben, mesékben, krimikben a családokat - a szülőket, a házastársakat - többségében negatív, taszító színben mutatják be. Mintha a hűtlenség, veszekedés, alkoholizmus, válás mindennapos, természetes életforma lenne. Közvetítsen a Magyar Televízió gyakrabban a fő műsoridőben igényes, a családi közösség értékét, szépségeit bemutató művészi játékfilmeket, melyek (a jelen gyakorlatával szemben), helyes irányba befolyásolják a fiatalok és felnőttek gondolkozásmódját és életvitelét.
5. Számos érdekes, hasznos és színvonalas műsor mit sem sejtető lakonikus rövid címmel jelenik meg a műsorfüzetekben, ugyanakkor a krimikről, akciófilmekről, a sorozatokról (Dallas stb.) minden esetben hosszú, nézésre csábító ismertetéseket adnak.

6. Igen értékes, műveltséget nyújtó zenei műsorok és szórakoztató filmek ~ este-éjjel 10.30-11.00 óra után kerülnek műsorra, sokszor azokról sem lehet a műsorfüzet alapján tudni, hogy miről szólnak.

7. A Magyar Televízió jobban figyeljen a magyar nyelv használatának szépségére, gazdagságára és tisztaságára. Vonatkozik ez a műsorok szereplőire és a filmek fordításaira egyaránt.

8. Az ún. szórakoztató sorozatok mellett - amelyekből így is sok van - akár játékfilmekben, akár szerkesztett műsorokban legyen lényegesen több: a magyar irodalommal, a magyar történelemmel, a magyar tájakkal, a magyar népi foglalkozásokkal, játékokkal, hagyományokkal foglalkozó, minden réteg számára figyelmet lekötő, a szó nemes értelmében szórakoztató műsor.

Függelék

A magyarországi televíziózás fejlődését mutató néhány adat - nemzetközi összehasonlítás tükrében.

Történelmi dátumok

- A nagyfelbontású tévé-sugárzás az 1940-es években Angliában indult el.
- Hazánkban a kísérleti adás 1954-ben kezdődött.
- Rendszeres adás - egy csatornán - 1958. január 1-én indult meg (TV 1)
- 1960-tól lett két csatornán műsorvételi lehetőség (TV 1 - TV 2)
- Színes tévéműsor sugárzását hazánkban 1970-tól lehet számítani.
- Kábeltévé az ország egyes területein 1985-től adott műsort.
- Magyarországon műholdadások vételére - parabolaantennával - 1986-tól van lehetőség.

IX.

TISZTSÉGVISELŐK A MAB SZERVEZETÉBEN

Elnök: Kozák Imre

Alelnökök: Orbán Sándor
Gyurkó György

Tudományos titkár: Újszászy László

Szerkesztőbizottság: Szabadfalvi József

MAB-klubtanács	Elnök	Titkár
	Terplán Zénó	Dobrossy István

A MAB szak- és munkabizottságai

	Elnök	Titkár
<u>1. Állam- és jogtudományi Szb.</u>	Prugberger Tamás	Miskolczi Bodnár Péter
1.1. Államtudományi Mb.	Kalas Tibor	Páricsi Viktor
1.2. Polgári eljárásjogi Mb.	Novák István	Cserba Lajos
<u>2. Bányászati Szb.</u>	Tarján Iván	Buócz Zoltán
2.3. Bányászati környezetvédelmi Mb.	Mating Béla	Lénárt László

2.4. Bányászati számítástechnikai Mb.	ifj. Balla László	Mészáros László
2.5. Bányászattörténeti Mb.	Zsámboki László	Benke László
2.6. Energetikai és szénbányászati Mb.	Debreczeni Elemér	Vőneky György
2.7. Érc-, ásványbány. és előkész. techn. Mb.	Csőke Barnabás	Bokányi Ljudmilla
	Társelnök: Farkas Géza, Nagy István	
2.8. Geológiai Mb.	Somfai Attial	Hajdúné Molnár Katalin
2.9. Kőolaj és földgáz Mb.	Szepesi József	Aranyosi Attila
<u>3. Biológiai Szb.</u>	Pócs Tamás	Varga András
<u>4. Erdészeti Szb.</u>	Kovács Jenő	Duska József
4.10. Erdőgazdálkodás Mb.	Cserép János	Fejes Dénes
	Társelnök: Gál Sándor	
4.11. Nemzeti Park és Természetv. Mb.	Varga Ferenc	Sulyok József
4.12. Oktatási Mb.	Simon László	Vadász László Zoltán
	Társelnök: Pallagi László	
4.13. Vadászati Mb.	Gyenes István	Nagy Károly
<u>5. Társadalomelméleti Szb.</u>	Lendvai L. Ferenc	Hell Judit
5.14. Filozófiai Mb.	Lendvai L. Ferenc	Hell Judit
5.15. Neveléstudományi Mb.	Balázs Sándor	Estefánné Varga Magdolna
5.16. Politológiai Mb.	Kovács Sándor	Garadnai János
5.17. Szociológiai Mb.	Pokol Béla	Karácsony András

6. Gépészeti Szb.

6.18. Anyagmozgatási és log. Mb.	Páczelt István	Jakab Endre
6.19. Anyagtudományi Mb.	Cselényi József	Kovács László
6.20. Automatizálási és inf. Mb.	Tóth László	Bíró Gyöngyvér
6.21. Gépszerkezteti Mb.	Szentirmai László	Csermely Tibor
6.22. Műszaki-mechanikai Mb.	Döbröczi Ádám	Péter József
6.23. Technológiai Mb.	Szeidl György	Kalmár László
Gépgyártástechnológiai Albiz.	Romvári Pál	Kundrák János
Hegesztési Albiz.	Dudás Illés	Szabó Ottó
Hidegképlékeny alak. Albiz.	Komócsin Mihály	Pirkó József
	Tisza Miklós	Sárvári József

7. Kohászati Szb.

7.24. Anyagtudományi Mb.	Károly Gyula	Gácsi Zoltán
	Roósz András	Kocsisné Baán Mária
7.25. Képlékenyalakítási Mb.	Marczis Gáborné	Palotás Árpád Bence
7.26. Metallurgiai Mb.	Tóth L. Attila	Török Tamás

8. Közgazdaságtudományi Szb.

8.27. Innovációs Mb.	Szintay István	Fekete Iván
	Szakály Dezső	Veresné Somosi Mariann
8.28. Marketing Mb.	Piskóti István	Dankó László
8.29. Regionális-fejlesztési Mb.	G. Fekete Éva	Magyar Tünde
8.30. Vállalkozási Mb.	Fülöp Gyula	Szegedi Krisztina

9. Matematikai-fizikai Szb.

	Galántai Aurél	Radeleczy Sándor
	Társelnök: Demendy Zoltán	
9.31. Fizikai Mb.	Demendy Zoltán	Nagy Tibor
9.32. Matematikai Mb.	Rontó Miklós	Raisz Péterné

<u>10. Mezőgazdasági Szb.</u>	Fehér Alajos	Holló Sándor
	Társelnök: Wachtler István	
10.33. Agrár és környezetgazd. Mb.	Tóth Sebestyén	Deák Pál
10.34. Állattenyésztési Mb.	Gere Tibor	Szűcs István
10.35. Növénytermelési Mb.	Krisztián József	Hangyel László
10.36. Szőlészeti és borászati Mb.	Misik Sándor	Szőke Lajos
10.37. Talajtani és agrokémiai Mb.	Szabó Lajos	Fodor László
<u>11. Nyelv- és irodalomtudományi Szb.</u>	Kabdebó Lóránt	Kovácsné Ónodi Irén
	Társelnök: Gergely Piroska és Petneki Áron	
11.38. Irodalomtudományi Mb.	Pálffy István	Várnai Aladár
11.39. Nyelvtudományi Mb.	Radnai Zsófia	Kabán Annamária
	Társelnök: Raisz Rózsa	
<u>12. Orvosi és egészségügyi Szb.</u>	Velkey László	Nagy György
12.40. Endokrin Mb.	Sólyom Enikő	Tarkó Mihály
	Társelnök: Gyetvay Gyula	
12.41. Gastroenterológiai Mb.	Juhász László	Nagy György
12.42. Haemato-immunológiai Mb.	Nagy Kálmán	Kiss Klára
12.43. Házi-orvosi Mb.	Simay Attila	Haulik László
12.44. Kardiológiai Mb.	Kalo Emil	Pápay Ádám
12.45. Környezetegészségügyi Mb.	Takács Sándor	Újszászy László
12.46. Manuális Mb.	Kiss János István	Szűcs Géza
12.47. Mentálhigiéniai Mb.	Aszódi Imre	Wildmann Márta
	Társelnök: Túry Ferenc	
12.48. Nephrológiai Mb.	Szabó László	Ladányi Erzsébet
12.49. Pulmonológiai Mb.	Barzó Pál	Jáger Margit
12.50. Radiológiai Mb.	Gyarmati János	Lombay Béla
12.51. Rehabilitációs Mb.	Peja Márta	Szabó Emese
	Társelnök: Lámfalusi Péter	

12.52. Sportbiológiai Mb.	Csótai József	Főnyedi Gábor
12.53. Szülész. nőgyógy. és perinat. Mb.	Berkő Péter	Hagymássy László
<u>13. Történelemtud. és néprajzi Szb.</u>	Szabadfalvi József	Veres László
13.54. Művészettörténeti Mb.	Végyvári Lajos	Dobrik István
13.55. Néprajzi Mb.	Petercsák Tivadar	Kapros Márta
	Társelnök: Fügedi Márta	
13.56. Történelemtud. Mb.	Stipta István	Dobrossy István
<u>14. Vegyészeti Szb.</u>	Lakatos István	Lengyel Attila
14.57. Analitikai-kémiai Mb.	Paksy László	Lakatos János
14.58. Fizikai-kémiai Mb.	Kaptay György	Török Tamás
	Társelnök: Szita Lajos	
15.59. Kémiai-pedagógiai Mb.	Kormos László és Velkey László	
15.60. Kémiai-technológiai Mb.	Ábrahám József	Budai Géza
15.61. Környezetvédelmi Mb.	Raisz Iván	Tóthné Erős Márta

NÉVMUTATÓ

- Ábrahám József 63
 Ádány Róza 23, 31
 Alaxainé Dr. Oláh Annamária 9
 Almási Tamás 17
 Aranyosi Attila 60
 Aszódi Imre 62
 Bácsy Ernő 23, 31
 Balázs Sándor 60
 Balikó Tamás 23
 Balla László ifj. 60
 Bárány István 33
 Barczy Pál 7
 Barzó Pál 33, 62
 Benke László 60
 Berényi Dénes 3, 17
 Berkő Péter 63
 Bertóti Edgár 32
 Besenyei Lajos 25
 Bíró Gyöngyvér 61
 Bócsa Iván 25, 28
 Bogyó Tünde 1
 Bokányi Ljudmilla 60
 Budai Géza 63
 Buócz Zoltán 59
 Czibere Tibor 14, 16, 26, 29, 31
 Cselényi József 61
 Cserba Lajos 59
 Cserép János 60
 Csermely Tibor 61
 Csótai József 63
 Csőke Barnabás 60
 Dankó László 61
 Deák Pál 62
 Debreczeni Elemér 60
 Demendy Zoltán 61
 Dobos Endre 15
 Dobrik István 63
 Dobrossy István 1, 3, 4, 23, 26, 29, 59, 63
 Döbröczeni Ádám 61
 Dudás Illés 61
 Dudits Dénes 22
 Duska József 12, 25, 60
 Estefánné Varga Magdolna 60
 Farkas Géza 60
 Fazekas Csaba 22
 Fehér Alajos 8, 25, 28, 30, 62
 Fejes Dénes 60
 Fekete Iván 61
 Fodor László 62
 Főnyedi Gábor 63
 Fügedi Márta 63
 Fülöp Gyula 61
 G. Fekete Éva 61
 Gácsi Zoltán 61
 Gál Sándor 60
 Galántai Aruél 14, 16, 25, 28, 61
 Garadnai János 60

- Gáspárdi László 11
 Gere Tibor 62
 Gergely Piroska 62
 Glatz Ferenc 14, 16, 29
 Görömbei András 22
 Götz Frigyes 6
 Gyárfás Ildikó 3
 Gyarmati János 62
 Gyenes István 60
 Gyetvay Gyula 62
 Gyurkó György 25, 28-30, 59
 Hagymássy László 63
 Hajdúné Molnár Katalin 60
 Hangyel László 62
 Hargitainé Varga Éva 1, 6, 7, 26, 28
 Hársing László 26
 Haulik László 62
 Hell Judit 13, 26, 60
 Holló Sándor 62
 Horváth Béla 7
 Jáger Margit 62
 Jakab Endre 61
 Juhász László 30, 62
 Kabán Annamária 62
 Kabdebó Lóránt 13, 17, 26, 28, 62
 Kalas Tibor 59
 Kalmár László 4, 61
 Kaló Emil 33, 62
 Kapros Márta 63
 Kaptay György 29, 32, 63
 Karácsony András 60
 Karaffa Ferenc 4
 Károly Gyula 26, 29, 61
 Kibédi Varga Áron 17
 Kiss János István 17-18, 33, 62
 Kiss Klára 62
 Kobold Tamás 7
 Kocsisné Baán Mária 61
 Koleszár Lajos 18
 Kolonits Ferenc 23
 Komócsin Mihály 61
 Kormos László 63
 Kormos Vilmos 8, 12
 Kovács Ferenc 16, 25, 28
 Kovács Jenő 28, 26, 60
 Kovács László 61
 Kovács Sándor 28, 60
 Kovácsné Ónodi Irén 62
 Kozák Imre 2-6, 8, 14, 16, 23, 25, 26,
 27, 28-31, 59
 Krisztián József 62
 Kundrák János 61
 Ladányi Erzsébet 62
 Lakatos István 25, 28, 63
 Lakatos János 63
 Lámfalusi Péter 62
 Lénárt László 59
 Lendvai L. Ferenc 13-14, 28, 26, 60
 Lengyel Attila 28, 63
 Lombay Béla 62
 Lonovics János 31
 Magda Sándor 6, 26, 29
 Magyar Bálint 3
 Magyar Tünde 61
 Marczis Gáborné 61
 Mating Béla 12, 59

- Mészáros László 60
 Michelberger Pál 32
 Misik Sándor 62
 Miskolczi Bodnár Péter 59
 Molnár Péter 8
 Naár Zoltán 32
 Nagy György 62
 Nagy István 60
 Nagy Kálmán 19, 33, 62
 Nagy Károly 60
 Nagy Sándor 25, 29
 Nagy Tibor 61
 Nemes Ferenc 4, 23
 Nemesánszky Elemér 32
 Novák István 59
 Orbán Sándor 25, 28-29, 59
 Ottó Szabolcs 32
 Páczelt István 14, 16, 25, 28-29, 31, 61
 Paksy László 21, 63
 Pálffy István 62
 Pallagi László 60
 Palotás Árpád Bence 61
 Pápay Ádám 62
 Pápay József 26
 Pár Alajos 32
 Páricsi Viktor 59
 Patkó Gyula 28
 Peja Márta 33, 62
 Pelikán Pál 5, 25, 27
 Péter József 61
 Petercsák Tivadar 63
 Petneki Áron 29, 31, 62
 Pirkó József 61
 Piskóti István 15, 61
 Pócs Tamás 11, 25, 29, 60
 Pokol Béla 60
 Prohászka János 5
 Prugberger Tamás 10, 28, 26, 59
 Radeleczky Sándor 32, 61
 Radnai Zsófia 62
 Raisz Iván 63
 Raisz Péterné 61
 Raisz Rózsa 62
 Rátay Csaba 17
 Romvári Pál 61
 Rontó Miklós 61
 Roósz András 61
 Sárvári József 61
 Sedlák Mária 33
 Simay Attila 62
 Simon László 32 (PAB)
 Simon László 60 (Erd.Szb.)
 Sólyom Enikő 33, 62
 Somfai Attila 60
 Somorjai Lehel 23
 Staar Gyula 23
 Steiner Ferenc 26
 Stipta István 22
 Stipta István 63
 Sulyok József 5, 25, 27, 60
 Szabadfalvi József 20, 25, 28, 59, 63
 Szabó András 11
 Szabó Barna 14, 16
 Szabó Béla 32
 Szabó Emese 62
 Szabó Lajos 62

- Szabó László 62
 Szabó Ottó 61
 Szakály Dezső 61
 Szathmáry Sándor 17
 Szegedi Krisztina 61
 Szeghalmi Árpádné 26, 28
 Szeidl György 14, 16, 61
 Szentirmai László 61
 Szepesi József 60
 Szigeti Csaba 17
 Szilágyi András 18, 22
 Szintay István 25, 28, 61
 Szita Lajos 63
 Szőke Lajos 62
 Szűcs Géza 62
 Szűcs István 62
 Takács István 32
 Takács Sándor 18, 20, 62
 Tamáskovics Nándor 25, 28
 Tardy János 12, 22
 Tarján Gusztáv 6, 26, 29,
 Tarján Iván 25, 28, 59
 Tarkó Mihály 62
 Terplán Zénó 23, 25, 28-29, 59
 Tigyi József 23, 31
 Tisza Miklós 61
 Tóth L. Attila 61
 Tóth László 61
 Tóth Sebestyén 62
 Tóthné Erős Márta 63
 Török Tamás 61, 63
 Tulassay Zsolt 31
 Túry Ferenc 17, 29, 31, 33, 62
 Újszászy László 3-4, 6-7, 9, 26, 28, 32-
 33, 59, 62
 Vadász László Zoltán 60
 Vajda György 22
 Vámosi Ildikó 4
 Varga András 60
 Varga Ferenc 13, 60
 Várnai Aladár 62
 Vas József 17
 Végvári Lajos 63
 Velkey László 2, 19, 25, 28, 33-34, 62
 (Eü.)
 Velkey László 63 (Vegy.)
 Veres László 3, 63
 Veresné Somosi Mariann 32, 61
 Vizi E. Szilveszter 23, 31
 Vojtkó András 5, 25, 27
 Vőneky György 60
 Wachtler István 62
 Wildmann Márta 62
 Wopera Zsuzsanna 10
 Zambó János 25, 28
 Zsámboki László 60

TARTALOMJEGYZÉK

I.	Előszó	1
II.	A MAB 1998 évi eseménynaptára	3
III.	A MAB szak- és munkabizottságainak 1998 évi eseménynaptára	10
IV.	A MAB klubtanács adatai 1998-ban	22
V.	Jegyzőkönyv a MAB 1998. május 20-i 38. üléséről	25
VI.	Jegyzőkönyv a MAB 1998. október 20-i üléséről	28
VII.	Beszámoló a „Magyar Tudomány Napja miskolci rendezvénysorozatáról	31
VIII.	Velkey László: Gyermekeink testi-lelki-szellemi egészségét veszélyeztető buktatók	34
IX.	Tisztségviselők a MAB szervezetében	59
	Névmutató	64

A környezet hatásfoka a gyermekekre!

Kisdedkor

Iskoláskor

Serdülőkor

(velkey)

ELMŐVELÉS
SZOCIÁLIS
NYOMÁS

1. ábra

